

Det skal du vide, før du starter:

Navnet på den, der er anklaget og/eller dømt
Stedet, hvor retssagen er foregået
År - evt. cirka - for sagens afslutning

Er sagen mere end 75 år gammel?

NEJ

JA

Sagen er utilgængelig

Efter 1919 findes arkivalier
vdr. retssager
hos **politimester og dommer**
fra dét område,
hvor sagen udspillede sig.

Du kan søge om adgang
til at se sagen.
Det er dog ikke sikkert,
at den endnu er afleveret
til Landsarkivet.

Du kan få ansøgningsskema
her på arkivet,
eller printe et skema
via www.sa.dk.

Hvad handler sagen om?

Unighed: Fx kontraktbrud,
pengesager, gæld, etc.

Egentlig forbrydelse: Fx bedra-
geri, drab, tyveri, etc.

Civil/borgerlig sag

Retssagen er holdt dér, hvor
den anklagede hører hjemme.

Straffesag

Retssagen kan være holdt dér, hvor:
- forbrydelsen er sket
- den anklagede hører hjemme
- den anklagede er arresteret

Find navnet på **retsbetjenten** eller efter 1919: **dommeren/politimesteren**
der kan have stået for retssagen.

Slå navnet på det sogn, hvor sagen kan være ført,
op i **de brune kasser** som står i vejledningen.

Her finder du navnet på retsbetjent/dommer/politimester, som stedet hører til.

Derefter går du videre til registraturerne

Retsbetjentregistraturerne er blå og står under "R" i vejledningen.

Registraturer vdr. dommer/politiarkiver efter 1919 er røde ringbind.

De står under "D" og "P" i vejledningen.

Indtil ca. 1750

Du skal bestille tingbogen

Efter ca. 1750

Alt er som regel
i justitsprotokollen

I øvrigt

Du skal også være
opmærksom på
domprotokol
ekstraretsprotokol
politiprotokol
og
sagelister.

STATENS ARKIVER

LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND
LOLLAND-FALSTER & BORNHOLM

Retssager

På landet findes retssager i retsbetjentens arkiv. Frem til retsreformen i 1919 var retsbetjenten en slags juridisk altnuligmand. Han var både politimester, dommer, skifteret, tinglysningskontor, notar og Kongens Foged.

Hvad er en retsbetjent?

En retsbetjents titel kunne være byfoged, herredsfoged eller birkedommer. Byfogeden fandtes i købstaden - hans myndighed gik til bygrænsen. Herredsfogedens område var et bestemt herred, og birkedommeren var dommer i et kongeligt eller privat birk, hvor herremanden ansatte retsbetjenten. I ældre tid behøvede retsbetjenten ikke at være jurist. Først fra 1821 kom der krav om, at dommere skulle have eksamen fra universitetet.

Privat anklage

I ældre tid behandlede alle sager akkusatorisk - d.v.s. at en forurettet part selv skulle anlægge og tildels føre sin sag. Sådan var det stadig i fx Danske Lov fra 1683, selv om der også var mulighed for, at det offentlige kunne rejse anklager. Fra begyndelsen af 1800-tallet gik man over til den inkvisitoriske proces. Nu var det myndighederne, der havde pligt til at efterforske og dømme i sager

om ulovligheder. Ved forordningen af 11. april 1916 blev den akkusatoriske procesmåde genindført. Men nu sådan, at det offentlige nu går ind i stedet for den private - forurettede part - når en sag skal rejses og føres.

Fortæller også om dagligliv

Retssager kan være interessante, fordi naturligvis afspejler usædvanlige, og måske ligefrem dramatiske begivenheder. Men de giver også indblik i hverdagslivet og i de dagligdagsituationer, som måske blev afbrudt af den begivenhed, som retten skal til at undersøge. Gennem forhør får man desuden et sjældent "kig" ind hos et samfundslag, som normalt ikke ville efterlade sig skriftlige kilder.

Ældre retssager i København?

I mikrosalen finder du **navneregistre** til sager fra forskellige københavnske domstole.

Registratur til Hof- og Stadsret, + Lands-, Over samt Hof og Stadsretten er i: "**Københavnske politi- og domsmyndigheder bd II**".

Registratur til Politiretten + Kriminal- og politiretten er i "**Københavnske politi- og domsmyndigheder bd I**".

Sådan kan bestillingssedlen se ud:

 STATENS ARKIVER LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND LOLLAND-FALSTER & BORNHOLM		Brugt af hvem? <i>JENSEN, JENSINE</i>		Dato: <i>29.02</i> Plads nr.: <i>43</i>															
bestiller følgende arkivalier		Eftag BLOEDGODTÆT																	
Arkivalier (tryksnit, postkort, brev eller tegning)																			
<i>Holbæk byfoged</i>																			
Titel arkivalier (tryksnit, foto, tegning)																			
<i>Justitsprotokol</i>																			
Nr. <i>1804-1815</i>		Evt. journalnummer (sagsnummer)		Evt. bestillingsnummer (sagsnummer)															
<table border="1"> <tr> <td>Kan ikke udleveres:</td> <td colspan="2">Bemærk ved anvendelse</td> <td>Ukøbt</td> <td>Skadet</td> <td>Er lånt</td> <td>Er udbet</td> </tr> <tr> <td>Eksk. af:</td> <td>Indl.</td> <td>Bk.</td> <td>Pl.</td> <td>Læg</td> <td>Bk.</td> <td>Følt etc. Klart</td> </tr> </table>						Kan ikke udleveres:	Bemærk ved anvendelse		Ukøbt	Skadet	Er lånt	Er udbet	Eksk. af:	Indl.	Bk.	Pl.	Læg	Bk.	Følt etc. Klart
Kan ikke udleveres:	Bemærk ved anvendelse		Ukøbt	Skadet	Er lånt	Er udbet													
Eksk. af:	Indl.	Bk.	Pl.	Læg	Bk.	Følt etc. Klart													
<small>Flere arkivalier (brev, postkort etc.) må kun bestilles på samme tidspunkt, når de er fortløbende</small>																			